

László Krasznahorkai

Satanstango

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

Uit het Hongaars vertaald door Mari Alföldy

De vertaalster ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds

Deze vertaling kwam tot stand met ondersteuning van het Hongaars Fonds voor literaire vertalingen.

HUNGARIAN BOOKS
AND TRANSLATIONS
OFFICE

www.booksandtranslation.hu

Omslagontwerp Nico Richter

Omslagfoto © Irene Lamprakou / Trevillion Images

Oorspronkelijke titel *Sátántangó*

© 1985 László Krasznahorkai. All rights reserved by

S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main

© 2012 Nederlandse vertaling Mari Alföldy en

Uitgeverij Wereldbibliotheek bv

Spuistraat 283 · 1012 VR Amsterdam

www.wereldbibliotheek.nl

ISBN 978 90 284 2437 1

e-boek 978 90 284 4046 3

Futaki was niet de enige, de opwindning ging merkbaar door het hele dranklokaal; vooral toen Kráner door de ruit van de deur naar buiten keek en plechtig zei: ‘Het wordt licht aan de horizon’, leefde iedereen op, de wijn vloeide weer rijkelijk. Het was in het bijzonder mevrouw Kráner die weer op krachten kwam. ‘Wat is dit hier?’ riep ze. ‘Een begrafenis?’ Koket wiegend met haar kolossale heupen liep ze door de ruimte en bleef staan voor Kerekes. ‘Hé, zit

niet zo te slapen! Waarom speel je niet wat op de accordeon?’ De hoevenaar hief zijn hoofd op en liet een flinke boer. ‘Dat moet je tegen de kastelein zeggen, niet tegen mij. Hij is van hem.’ ‘Hé, kastelein! Heb je die accordeon nog?’ riep mevrouw Kráner. ‘Jawel... Ik zal hem even halen...’ gromde hij en hij verdween in de opslagruimte. ‘Als jullie hem maar genoeg wijn geven...’ Hij ging naar achteren waar hij het dierenvoer bewaarde, haalde het met spinrag bedekte instrument te voorschijn en poetste het een beetje af. In zijn armen bracht hij het naar Kerekes. ‘Maar u weet wel, hè? Een beetje voorzichtig, want het is een kwetsbaar instrument...’ Kerekes wimpelde hem af, deed de riemen om en speelde een paar loopjes. Toen leunde hij voorover en dronk zijn glas leeg. ‘Nou, waar is die wijn?’ Mevrouw Kráner stond met haar ogen dicht te wiegen in het midden van het lokaal. ‘Goed, breng hem een fles,’ zei ze tegen de kastelein en stampte ongeduldig met haar voet. ‘Wat is er, stelletje lulakken? Niet slapen!’ Ze zette haar handen in haar zij en snauwde tegen de gniffelende mannen: ‘Slapjanussen! Heeft niemand dan het lef om met mij te dansen?’ Halics, die niet kon dulden dat iemand hem een slapjanus noemde, sprong op; alsof hij niet hoorde dat zijn vrouw hem nariet ‘Je blijft hier!’, ging hij snel voor mevrouw Kráner staan. ‘Een tango!’ riep hij en rechtte zijn rug. Maar Kerekes trok zich niets van hem aan, dus Halics greep mevrouw Kráner bij haar middel voor een csárdás en ‘pakte het ritme op’. De anderen maakten plaats voor hen en moedigden hen klappend en schreeuwend aan, zelfs Schmidt kon niet zonder lachen naar hen kijken, want ze boden werkelijk een onweerstaanbare aanblik. Halics was minstens een kop kleiner dan zijn danspartner en maakte zulke bokkensprongen rond de vrouw, die alleen haar enorme billen schuddend op één plaats heen en weer stapte, alsof een wesp in zijn opgestroopte

hemd was gekropen die hij eruit wilde krijgen. Toen de eerste csárdás afgelopen was, stond Halics glunderend van trots naar alle kanten buigingen te maken en het gejuich in ontvangst te nemen, en hij kon zich nauwelijks inhouden om niet de hem bejubelende mensen in het gezicht te schreeuwen: 'Kijk nou! Dit is Halics!' Bij de twee volgende dansen overtrof hij zijn eerdere prestaties, want tussen zijn zonderlinge en onnavolgbare figuren door verstijfde hij af en toe voor een seconde tot een levend beeld, waarbij hij als het ware versteende met zijn rechter- of linkerarm boven zijn hoofd en met een holle rug, om op het eerstvolgende accent in de muziek door te gaan met zijn duivelse danspassen rond de hijgende, giechelende mevrouw Kráner. Na elk nummer eiste Halics steeds luider een tango, en toen Kerekes eindelijk zijn wens inwilligde en met zijn enorme rijglaarzen het ritme stampend een bekende melodie inzette, hield de schooldirecteur het ook niet langer uit: hij ging voor mevrouw Schmidt staan, die van het geschreeuw wakker was geworden, en boog naar haar oor. 'Mag ik deze dans van u?' En de lucht van eau de cologne, die in zijn neus drong, liet hem niet meer los: hij moest al zijn krachten verzamelen om 'de gepaste afstand' te bewaren, toen hij 'eindelijk!' zijn rechterhand op haar rug kon leggen en ze, aanvankelijk over elkaars benen struikelend, begonnen te dansen, want het liefst had hij de vrouw tegen zich aan gedrukt om zich te kunnen verliezen in haar hete boezem. Maar de situatie was allesbehalve hopeloos, want mevrouw Schmidt vlijde zich met dromerige ogen steeds dichtertegen hem aan, waarvan zijn bloed bijna ging koken, en toen de muziek nog lyrischer werd, legde ze met betraande ogen haar hoofd op de schouder van de directeur – 'Dansen is mijn zwak, weet u...' – en leunde met haar hele lichaam tegen hem aan. Toen hield de schooldirecteur het ook niet langer uit en drukte een kus in de mol-

lige hals van de vrouw, waarna hij uiteraard meteen weer bij zijn positieven kwam en zich oprichtte, maar tot een excuus kwam hij niet, want de vrouw trok hem met stille dwang naar zich toe. Mevrouw Halics, die intussen haar eerdere krijgshaftige, daadkrachtige houding liet varen en zich in stille minachting hulde, zag natuurlijk alles kristalhelder, voor haar bleef niets verborgen, zij wist heel goed wat hier gaande was. ‘Maar God is met mij, hij is mijn beschermer,’ mompelde ze zelfverzekerd, maar ze begreep alleen niet waar het oordeel bleef dat deze zondaars met het vuur van de hel zou straffen. ‘Waar wachten ze op daar boven? Hoe kunnen ze dit Sodom en Gomorra aanzien zonder iets te doen?’ Aangezien ze er zeker van was dat ze er recht op had, wachtte ze steeds ongeduldiger op de vergeving van de zonden, al moest ze bekennen dat de Boze haar af en toe – even – in haar geloof had doen wankelen door haar ertoe te dwingen een slokje wijn te drinken of haar ertoe aan te zetten om met zondige verlangens te kijken naar het wiegende lichaam van mevrouw Schmidt, die in Satans macht was. Maar God was sterk gebleven in haar, ze zou – zonodig – in haar eentje de strijd aanbinden tegen Satan, als die uit zijn as verrezen Irimiás nou maar terugkwam, want niemand kon van haar verwachten dat ze op dat moment in haar eentje die snode aanval zou afslaan. Ze moest namelijk toegeven dat de duivel – als dit zijn doel was – voor even een totale overwinning had behaald, want met uitzondering van Futaki en Kerekes waren ze nu allemaal op de been, en wie niet aan de bak kwam bij mevrouw Kráner of mevrouw Schmidt ging ook niet zitten, maar bleef in de buurt tot het einde van de dans. Kerekes stampte onvermoeibaar de maat met zijn voet achter het biljart, en de ongeduldige dansers gunden hem niet eens tijd om tussen twee nummers door rustig een glas wijn te drinken, ze zetten steeds nieuwe flessen voor hem neer op-

dat hij niet zou inzakken. En Kerekes maakte geen bezwaar, de ene tango kwam na de andere, tot hij op een gegeven moment steeds opnieuw hetzelfde speelde zonder dat het iemand opviel. Mevrouw Kráner kon het moordende tempo natuurlijk niet lang bijhouden, ze raakte buiten adem en baadde in het zweet, haar voeten brandden; ze wachtte niet eens tot het einde van de dans maar draaide zich zonder iets te zeggen om, terwijl ze de verbolgen schooldirecteur liet staan, en plofte op haar stoel neer. Halics holde met verwijtend, smekend gezicht achter haar aan. ‘Allerliefste Rozika! U laat me toch niet staan? Ik zou net aan de beurt zijn!’ Mevrouw Kráner veegde zich af met een servet en legde hem hijgend het zwijgen op. ‘Wat denkt u? Ik ben geen twintig meer.’ Halics schonk snel een glas vol en drukte die in haar hand. ‘Drinkt u dit op, lieve Rozika! En dan...’ ‘Niks “En dan”!’ onderbrak mevrouw Kráner hem giechelend. ‘Ik hou het niet zo goed vol als jullie jonkies!’ ‘Tja, wat dat betreft, lieve Rozika, ik ben ook niet meer een van de allerjongsten! Maar de kunst, lieve Rozika...’ Maar hij kon niet verder praten, want zijn ogen dwaalden naar de zwoegende boezem van de vrouw. Hij slikte even, schraapte zijn keel en zei: ‘Ik haal wel even zoute stengels!’ ‘Dat zou fijn zijn,’ zei mevrouw Kráner zacht, en ze veegde haar bezwete voorhoofd af. Totdat Halics terugkwam met de schaal, keek zij mijmerend naar de onvermoeibare mevrouw Schmidt, die, van de ene man naar de andere zwierend, dromerig de tango danste. ‘Zo, laten we beginnen, lieve Rozika!’ spoorde Halics haar aan, en hij ging vlak naast haar zitten. Hij leunde op zijn gemak achterover op zijn stoel en omhelsde met zijn rechterarm mevrouw Kráner, zonder risico, want zijn vrouw was verderop bij de muur eindelijk door de slaap overmand. Zwijgend zaten ze te knabbelen, de ene stengel na de andere, en zo kon het gebeuren dat ze na een paar minuten,

toen ze allebei hun hand uitstaken om de volgende te pakken, elkaar beduusd aanstaarden, want er lag er nog maar één in de schaal. ‘Het tocht hier zo, voelt u het niet?’ vroeg de vrouw ongemakkelijk. Halics, die scheel keek van de wijn, keek haar diep in de ogen en zei: ‘Weet u wat, lieve Rozika?’ En hij duwde haar de laatste stengel in de hand. ‘Laten we hem samen opeten. Ik begin vanaf deze kant, u vanaf de andere. En als we bij het midden zijn, houden we op. En weet u wat we met de rest doen, prinses? We dichtten er de deur mee af!’ Mevrouw Kráner barstte in lachen uit. ‘U maakt altijd grapjes met mij. Wanneer wordt u eindelijk eens volwassen?’ De deur... afdichten... welja!’ Maar Halics was onverbiddelijk. ‘Lieve Rozika! U zei toch zelf dat het tochtte? Ik maak geen grapjes! Kom, neem een hapje!’ En hij duwde het ene uiteinde van de stengel tussen haar lippen en nam het andere zelf in zijn mond. De staaf brak onmiddellijk in stukken en viel op hun schoot, maar zij bleven roerloos zo zitten, de monden tegenover elkaar, en toen Halics duizelig begon te worden, raapte hij zijn moed bij elkaar en kuste de vrouw op haar mond. Mevrouw Kráner knipperde onthutst met haar ogen en duwde de verhitte Halics van zich af. ‘Kom op, Lajos, dit mag niet! Doe toch niet zo gek! Wat denkt u? Iedereen kan ons zien!’ En ze trok haar rok recht. Tegen de tijd dat het raam en de ruiten in de deur licht werden, was ook het dansen afgelopen. Iedereen was in diepe slaap – de kastelein en Kelemen tegenover elkaar met hun hoofd op de bar, de schooldirecteur naast Schmidt en zijn vrouw op de tafel geleund, Futaki en Kráner tegen elkaar aan gezeten als een verliefd stel, mevrouw Halics met haar hoofd op haar borst. Mevrouw Kráner en Halics zaten nog een tijdje te smoezen, maar ze hadden geen puf meer om op te staan en een fles wijn te halen bij de bar, zodat ze in het algehele vredige gesnurk ook snel in slaap vielen. Alleen Kerekes

bleef wakker. Hij wachtte tot het gefluister helemaal verstomd was, toen stond hij op, liet zijn rug kraken en begon voorzichtig te lopen tussen de tafels. Hij zocht op de tast naar de wijnflessen, en de flessen waar nog iets in klotste, nam hij mee en zette hij op een rij op het biljart; hij onderzocht ook de glazen, en het glas waar hij wijn in vond, dronk hij snel leeg. Zijn enorme schaduw volgde hem als een spook op de muren en kroop soms zelfs op het plafond, en toen hij wankel weer op zijn plaats ging zitten, trok ook de schaduw zich rustig terug in de hoek. Hij veegde het spinrag van zijn verweerde, door de littekens en verse schaafwonden afschrikwekkende gezicht, goot de bijeen vergaarde drank zo goed en zo kwaad als het ging in zijn glas en begon zwaar ademend te drinken. En hij dronk zonder op te houden, zonder te verslappen, hij schonk in en dronk, schonk opnieuw in en dronk weer, als een gevoelloze machine, totdat ook de laatste druppel in zijn onverzadigbare maag was verdwenen. Hij leunde achterover op zijn stoel, opende zijn mond en probeerde een paar keer te boeren, en toen dat niet lukte, legde hij zijn hand op zijn maag en liep wankel naar de hoek. Daar stopte hij zijn vinger in zijn keel en begon te kotsen. Vervolgens richtte hij zich op en veegde zijn mond af met zijn handpalm. ‘Dat was het,’ mompelde hij en ging weer achter het biljart zitten. Hij nam de accordeon op zijn schoot en zette een gevoelige, treurige melodie in. Hij schommelde met zijn enorme lijf van voor naar achter, en toen hij bij het midden was, liepen van onder zijn verlamde oogleden de tranen over zijn wangen. Als iemand hem op dat moment had onderbroken, had hij zelf ook niet kunnen zeggen wat er plotseling met hem was gebeurd. Hij zat alleen tussen de slapende mensen en hij vond het niet erg dat het langzame soldatenlied hem overstroomde en doorspoelde. Hij had geen reden om met het droevige lied te stoppen, en

toen hij bij het einde was, begon hij weer opnieuw, zonder onderbreking; als een kind te midden van slapende volwassenen voelde hij een gelukzalige voldoening, want buiten hem kon niemand anders dit horen. En bij die fluwelen tonen van de accordeon zetten de spinnen van de kroeg de laatste aanval in. Ze lieten hun losse netten neer op de flessen, de glazen, de kopjes en de asbakken, omponnen de poten van de tafels en de stoelen, en verbonden die met een geheime, dunne draad alsof het van groot belang was dat ze in hun onvindbare, verborgen holen onmiddellijk van elke beweging, elke trilling op de hoogte waren, zolang dat perfecte, merkwaardige, bijna onzichtbare net intact bleef. Ze omweefden de gezichten van de slapenden, hun armen en benen, en liepen razendsnel weer terug naar hun schuilplaats om na het trillen van een ragfijn draadje opnieuw te beginnen. De dazen, die voor de spinnen hun toevlucht zochten in licht en beweging, maakten onvermoeibaar hun warrige achten rond de zwak schijnende lamp; Kerekes zat bijna in halfslaap verder te spelen, in zijn wegzakkende hoofd volgden beelden van bommenkraters en neerstortende vliegtuigen, vluchtende soldaten en brandende steden elkaar met een duizelingwekkende snelheid op, en zij traden zo geruisloos binnen, verbluft door de aanblik die zich aan hun ogen ontrolde, dat hij niet wist, maar slechts kon vermoeden, dat Irimiás en Petrina waren aangekomen.